

COMBATEREA RELELOR TRATAMENTE ȘI A IMPUNITĂȚII

Drepturile deținuților și
obligațiile funcționarilor
organelor de drept:
11 întrebări și răspunsuri

Ediția a doua

Erik Svanidze

MINISTRY OF FOREIGN
AFFAIRS OF DENMARK

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

COMBATEREA RELELOR TRATAMENTE ȘI A IMPUNITĂȚII

Drepturile deținuților și
obligațiile funcționarilor
organelor de drept:
11 întrebări și răspunsuri

ediția a doua

Erik Svanidze

Opiniile exprimate în prezenta lucrare reprezintă responsabilitatea autorului și nu reflectă neapărat politica oficială a Consiliului Europei.

Toate solicitările privind reproducerea sau traducerea integrală sau parțială a acestui document trebuie adresate Directoratului pentru comunicare (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int). Orice altă corespondență cu privire la acest document trebuie să fie adresată Direcției implementarea drepturilor omului la nivel național, Departamentul cooperare și politici în domeniul drepturilor omului, Directoratul drepturile omului, Directoratul general drepturile omului și supremația legii.

Copertă și format: Departamentul producere documente și publicații (SPDP), Consiliul Europei
Fotografii copertă: shutterstock

- © Consiliul Europei, versiune în limba engleză, august 2017
- © Consiliul Europei, versiune în limba română, octombrie 2017

Prima ediție a acestei publicații a fost finanțată de Uniunea Europeană și Consiliul Europei în cadrul Programului comun al Uniunii Europene/Consiliului Europei „Combaterea rețelilor de tratamente și a impunității” în 2010.

Versiunea română a ediției a doua a acestei publicații a fost elaborată și publicată în cadrul proiectului Consiliului Europei „Susținerea reformei justiției penale în Republica Moldova”, finanțat de Guvernul Danemarcei.

Direcția implementarea drepturilor omului la nivel național
Departamentul cooperare și politici în domeniul drepturilor omului
Directoratul drepturile omului
Directoratul general drepturile omului și supremația legii
Consiliul Europei
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://www.coe.int/>

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții Svanidze, Erik.

Combaterea rețelilor de tratamente și a impunității: Drepturile deținuților și obligațiile funcționarilor organelor de drept: 11 întrebări și răspunsuri / Erik Svanidze; Proiectul Consiliului Europei “Susținerea reformei justiției penale în Republica Moldova”. – Ed. a 2-a. – Chișinău: S. n., 2017 (F.E.-P. “Tipografia Centrală”). – 32 p.

Apare cu sprijinul financiar al Guvernului Danemarcei. – 300 ex.

ISBN 978-9975-53-814-5.

343.6:343.8

S 97

Cuprins

PREFAȚĂ	5
1. EXISTĂ EXCEPȚII DE LA INTERDICȚIA APLICĂRII DE RELE TRATAMENTE?	7
2. CE ÎNSEAMNĂ RELE TRATAMENTE?	8
3. SE PERMITE FOLOSIREA FORȚEI SAU CONSTRÂNGEREA PSIHOLAGICĂ ÎMPOTRIVA DEȚINUȚILOR?	10
4. CARE SUNT CONDIȚIILE LA CARE ARE DREPTUL UN DEȚINUT?	12
5. EXISTĂ OBLIGAȚIA DE A OFERI DEȚINUTULUI ASISTENȚĂ MEDICALĂ ÎN TIMPUL AFLĂRII ACESTUIA ÎN CUSTODIA POLIȚIEI?	13
6. CARE SUNT DREPTURILE SPECIFICE CARE PROTEJEAZĂ ÎMPOTRIVA RELELOR TRATAMENTE?	14
7. CE TREBUIE DE ÎNTREPRINS DACĂ AȚI FOST SUPUS RELELOR TRATAMENTE?	16
8. CARE ESTE PROCEDURA ÎN CAZUL UNEI PLÂNGERI DE RELE TRATAMENTE?	17
9. CARE SUNT CERINȚELE PE CARE AR TREBUI SĂ LE ÎNDEPLINEASCĂ O ANCHETĂ CU PRIVIRE LA APLICAREA DE RELE TRATAMENTE?	18
10. CARE AR FI PEDEAPSA ADECVATĂ PENTRU PERSOANELE CARE MALTRATEAZĂ ȘI CĂILE LEGALE DE ATAC PENTRU VICTIMELE RELELOR TRATAMENTE?	20
11. CARE SUNT CELELALTE DREPTURI FUNDAMENTALE ALE DEȚINUȚILOR SAU BĂNUIȚILOR?	21
REFERINȚE	29

PREFAȚĂ

Interdicția absolută a torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante¹ rezultă în mod clar în necesitatea de a lupta împotriva impunității, în cazul în care aceasta este încălcată. Preocupările contemporane referitor la impunitate sunt bazate pe mai multe reclamații primite recent de către mecanismele internaționale din domeniul drepturilor omului, care citează eșecurile statelor în anchetarea corespunzătoare a cazurilor de rele tratamente.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (**“Curtea de la Strasbourg”**), de exemplu, în pofida elaborării clare a standardelor relevante pe parcursul a mai multor ani, continuă să ia un număr considerabil de hotărâri nefavorabile în acest domeniu. Astfel, la începutul anului 2016, pe lângă cele 1842 de încălcări de fond ale Articolului 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (**“CEDO”**)², au existat 662 constatări de încălcare în ceea ce privește aspectele procedurale ale aceluiași articol, impunând anumite cerințe față de state, în vederea investigării eficiente a acuzațiilor și altor acte de rele tratamente³. Problema a fost, de asemenea, abordată de către Comitetul Consiliului Europei pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (**“CPT”**), în special în al 14-lea Raport General⁴ al acestuia și în multe dintre rapoartele sale de vizită.

În acest context, în perioada 2009-2013, Consiliul Europei a elaborat și implementat împreună cu Comisia Europeană un șir de programe comune consecutive, intitulate „Combaterea relelor tratamente și a impunității” și respectiv, „Consolidarea luptei împotriva relelor tratamente și a impunității”. Ediția întâi a acestei broșuri a fost întocmită în 2009 în cadrul primului Program. În afară de aceasta, publicația abordează acest aspect printr-un număr de alte proiecte tematice și specifice țărilor. A doua ediție a fost întocmită în mod corespunzător în cadrul proiectului Consiliului Europei „Susținerea reformei justiției penale în Republica Moldova”, finanțat de Guvernul Danemarcei⁵. Această broșură are la bază instrumente internaționale cheie în domeniul drepturilor omului, care tratează interzicerea relelor tratamente și drepturile de bază ale persoanelor private de libertate. Standardele prezentate în broșură provin, în mare parte, din CEDO, precum și din vasta

1. Denumite în continuare, în mod colectiv, „rele tratamente”.

2. Articolul 3 al CEDO interzice tortura, pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante.

3. Prezentare generală CEDO 1959-2015, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, p. 9.

4. A se vedea secțiunea acesteia intitulată „Combaterea impunității”.

5. Autorul este consultant internațional pe termen scurt al Proiectului.

și permanent în dezvoltare a jurisprudenței mecanismului său - Curtea de la Strasbourg. Acestea sunt completate și specificate de standardele CPT, care acționează în baza Convenției corespunzătoare.⁶ În plus, standardele internaționale și cerințele în domeniu se bazează pe instrumentele create sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite, cum ar fi Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, precum și observațiile, comentariile generale și jurisprudența Organizațiilor acestora. Standardele și instrucțiunile specifice cunoscute sub denumirea de Manual pentru investigarea și documentarea eficientă a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane ori degradante (Protocolul de la Istanbul), care a fost aprobat de către Adunarea Generală a ONU este, de asemenea, foarte important în această privință.⁷

Actuala (cea de a doua) ediție a fost elaborată cu scopul de a fi actualizată și adusă în concordanță cu progresele jurisprudenței Curții și procesul de elaborare a unor standarde derivate, care a început din 2009, inclusiv cu Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind eradicarea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului⁸ și cu secțiunea semnificativă din cel de al 23-lea Raport General „Documentarea și raportarea probelor medicale privind relele tratamente”⁹

Broșura se axează pe relele tratamente comise de funcționarii organelor de drept¹⁰ și etapele inițiale ale privațiunii de libertate.¹¹ Aceasta vizează atât aspectele substanțiale, cât și cele procedurale ale interdicției, cum ar fi: condițiile de detenție, asistența medicală, anchetarea acuzațiilor sau al-

-
6. Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante.
 7. A se vedea Rezoluția Adunării Generale a ONU din 4 decembrie 2000 și „Principiile Investigării Eficiente și Documentării Torturii și a Altor Tratamente Crude, Inumane sau Degradante sau Pedepse” (Principiile de la Istanbul).
 8. Adoptată de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 30 martie 2011 în cadrul celei de-a 1110-a reuniuni a miniștrilor adjuncți.
 9. CPT/Inf (2013) 29, alineatele 71-84.
 10. În cazul în care nu se specifică contrariul în prezentul document, trimerile la organele de poliție sunt valabile, de asemenea, pentru alte agenții de aplicare a legii și viceversa.
 11. Cu toate acestea, multe principii și standarde, în special cele cu caracter procedural, sunt relevante pentru instituțiile penitenciare și alte locuri unde pot apărea cazuri de tortură sau alte forme de rele tratamente. Trebuie de menționat faptul că obligația de a investiga se extinde, de asemenea, asupra relelor tratamente aplicate de către anumite persoane. A se vedea 97 de membri ai Congregației Gldani ai Martorilor lui Iehova și alții 4 c. Georgiei, Hotărârea CEDO din 3 mai 2007, cererea nr. 71156/01, alineatele 96 și 97. Însă acestea nu fac obiectul de analiză al prezentei publicații.

tor forme de rele tratamente. Articolul 3 al CEDO nu epuizează standardele și drepturile deținuților aflați în custodia poliției. Prin urmare, broșura prezintă succint principalele caracteristici și standarde ale mediului juridic care trebuie respectate în cazul privării de libertate și procesului penal. Aceasta oferă răspunsuri la unsprezece întrebări cheie prezentate în fiecare secțiune a broșurii. În plus, broșura ar putea fi utilă și în alte domenii precum sistemele penitenciare și procedurile privind protecția altor drepturi ale omului, inclusiv combaterea impunității pentru alte încălcări grave ale drepturilor omului.

Publicația abordează drepturile deținuților¹² și, prin urmare, subliniază obligațiile corolare ale funcționarilor organelor de drept și ale autorităților în general. Majoritatea standardelor relevante sunt concepute și au la bază legislația națională a statelor membre ale Consiliului Europei. În același timp, instrumentele internaționale pentru drepturile omului și practica punerii lor în aplicare sugerează că acestea pot fi direct invocate ori de câte ori un deținut sau altă persoană interesată crede că ar putea beneficia de ea.

1. EXISTĂ EXCEPȚII DE LA INTERDICȚIA APLICĂRII DE RELE TRATAMENTE?

Similar Articolului 5 al Declarației Universale a Drepturilor Omului și Articolului 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și altor instrumente internaționale relevante, Articolul 3 al CEDO prevede clar că:

„Nimeni nu poate fi supus torturii sau tratamentelor inumane ori degradante”.

Nu există excepții la această prevedere. Articolul 15 al CEDO interzice în mod expres orice derogare de la aceasta, chiar și „în caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii”.

Astfel, aplicarea oricărei forme a torturii sau a pedepselor ori tratamentelor inumane sau degradante este **absolut interzisă în toate circumstanțele**, inclusiv în contextul luptei împotriva terorismului și altor crime grave.¹³ Acest

12. Deși broșura face referire predominant la termenul „deținut”, normele procedurale și alte standarde relevante se aplică, de asemenea, persoanelor supuse sau expuse riscului de rele tratamente fără a fi private de libertate de către poliție.

13. A se vedea Gafgen c. Germaniei, Hotărârea CtEDO (Marea Cameră) din 1 iunie 2010, cererea nr. 22978/05, alineatul 120.

principiu a fost susținut de către Curtea de la Strasbourg, CPT și aprobat de către instrumente internaționale specifice.¹⁴

Prin urmare, **indiferent de motivele reținerii sau crima de care este bănuț deținutul, ea sau el nu trebuie să fie supus rețelor tratamente.**

2. CE ÎNSEAMNĂ RELE TRATAMENTE?

Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau alte instrumente europene nu oferă definiții ale torturii, tratamentelor sau pedepselor inumane ori degradante. Cu toate acestea, există un răspuns imediat la această întrebare oferit prin prisma bunului-simț și a ceea ce se înțelege prin aceste cuvinte în societatea contemporană. În mod normal, orice persoană obișnuită poate să identifice tortura sau să presupună faptul că un anumit tratament este inuman sau degradant și, prin urmare, inacceptabil. Astfel, oamenii trebuie să se ghideze în funcție de **spiritul și sensul general al noțiunii de rele tratamente**. Nu contează ce este sau ce ar putea fi perceput drept „obișnuit” sau „adecvat” de către anumite persoane sau grupuri de persoane în acest sens.¹⁵

În același timp, un astfel de răspuns nu delimitează caracteristicile specifice ale rețelor tratamente. În lipsa unor criterii specifice, este dificil ca acestea să fie combătute și să se pună în aplicare interzicerea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante. Aceste criterii sunt dezvoltate în jurisprudența Curții de la Strasbourg și a altor mecanisme internaționale în domeniul drepturilor omului.

Înainte de toate, relele tratamente presupun un anumit grad de **severitate a durerii fizice sau a suferinței mentale**. În cazul torturii, magnitudinea acesteia este foarte mare. O astfel de durere sau suferință este provocată prin metode speciale sau împrejurări specifice. Printre exemple se numără loviturile aplicate la nivelul tălpilor picioarelor;¹⁶ șocurile electrice, expunerea la apă caldă sau rece, loviturile la cap și amenințările cu aplicarea rețelor tratamente copiilor victimei;¹⁷ condițiile precare și regimul de încarcerare auster

14. A se vedea *Zelilof c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 24 mai 2004, cererea nr. 17060/03, alineatul 42; *Tomasi c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 27 august 1992, cererea nr. 12850/87, alineatul 115; *Chahal c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 15 noiembrie 1996, cererea nr. 22414/93, alineatul 79; Al 15-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2005) 17, prefață; Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind drepturile omului și combaterea terorismului, adoptat la 11 iulie 2002, orientarea IV; Observația generală N2, CAT/C/GC/2, alineatul 3.

15. Datorită percepțiilor greșite rămase sau din alte motive, unii ofițeri sau chiar deținuți ar putea considera anumite forme de rele tratamente ca fiind normale.

16. A se vedea *Salman c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 27 iunie 2000, cererea nr. 21986/93.

17. A se vedea *Akkoç c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 10 octombrie 2000, cererile nr. 22947-48/93. Amenințările lansate la adresa victimei, în acest caz, reprezintă o ilustrare a suferinței psihice care poate fi considerată sau poate contribui la tortură.

aplicat în scop punitiv;¹⁸ violarea unei deținute de către ofițerii de poliție și procurorii;¹⁹ aplicarea de lovituri repetate unei tinere care se confruntă timp de mai multe ore cu mai mulți angajați ai poliției de sex masculin.²⁰

Din perspectiva laturii inumane și degradante, gravitatea sau intensitatea durerii sau a suferinței mentale este, de asemenea, considerabilă, dar mai redusă decât în cazul torturii. Gradul de severitate poate fi ilustrat prin durerea sau suferința provocate prin recurgerea la forța fizică (lovitură în față cu un baston), care nu a fost strict necesară în contextul conduitei victimei²¹; obligarea deținutului de sex masculin să se dezbrace în pielea goală în prezența unui ofițer de sex feminin²²; caracterul inadecvat al tratamentului medical acordat deținutului²³; efectul cumulativ al condițiilor necorespunzătoare de detenție, inclusiv supraaglomerarea, lipsa ventilației și a grupurilor sanitare adecvate;²⁴ recurgerea la metode interzise de interogare, în special amenințări reale și imediate cu aplicarea intenționată și iminentă a relexor tratamentelor în timpul unui interogatoriu;²⁵ percheziționarea corporală nejustificată și inutilă a unui suspect la plasarea în arest;²⁶ plasarea nejustificată a unui pârât într-un spațiu delimitat cu gratii în timpul unui proces public.²⁷

Chiar și acest catalog scurt, care este departe de a fi exhaustiv, sugerează că, în afară de factorul severității, mai există și alte caracteristici cheie care definesc și diferențiază elementele interdicției relexor tratamente.²⁸ În ceea ce privește tortura, aceste particularități constau din **inducerea intenționată** a durerii sau suferinței fizice sau mentale respective **în scopul de a obține o mărturie sau informații, de a pedepsi sau a intimida anumite persoane**, sau din oricare alt motiv bazat pe **discriminare**. Componentele indicate reprezintă aspectele cheie ale definiției torturii, integrate în articolul 1 din Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente și pedepse crude, inumane sau degradante.

18. A se vedea *Ilașcu și alții c. Moldovei și Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 8 iulie 2004, cererea nr. 48787/99.

19. A se vedea *Maslova și Nalbandov c. Rusia*, Hotărârea CtEDO din 24 ianuarie 2008, cererea nr. 839/02.

20. A se vedea *Menesheva c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 9 martie 2006, cererea nr. 59261/00.

21. A se vedea *Mrozowski c. Poloniei*, Hotărârea CtEDO din 12 mai 2009, cererea nr. 9258/04.

22. A se vedea *Valasinas c. Lituaniei*, Hotărârea CtEDO din 21 iulie 2001, cererea nr. 44558/98.

23. A se vedea *Șarban c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 4 octombrie 2005, cererea nr. 3456/05.

24. A se vedea *Peers c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 19 aprilie 2001, cererea nr. 28524/95.

25. A se vedea *Gafgen c. Germany*, Hotărârea CtEDO (Marea Cameră) din 1 iunie 2010, cererea nr. 22978/05.

26. A se vedea *Weiser c. Austria*, Hotărârea CtEDO din 22 februarie 2002, cererea nr. 2293/03.

27. A se vedea *Ramishvili și Kokhreidze c. Georgia*, Hotărârea CtEDO din 27 ianuarie 2009, cererea nr. 36378/02.

28. „Relexor tratamente” și „pedeapsa” sunt diferite categorii, dar aceasta din urmă, în multe cazuri, mai ales în închisoare, implică sau presupune și relexor tratamente. Trebuie de menționat faptul că și Curtea de la Strasbourg nu face întotdeauna diferență între ele.

Elementul „inuman” al interdicției face referire la implicațiile **de natură ne-civilizată ale suferinței fizice sau mentale**, care sunt generate de tratamentul în cauză. Elementul „degradant” este legat de sentimente foarte specifice asociate cu **efectele înjositoare și umilitoare** ale unor rele tratamente aplicate. Spre deosebire de tortură, încălcările elementelor inumane și degradante ale interdicției nu presupun neapărat o intenție în ceea ce privește suferința provocată.

În același timp, trebuie de reținut faptul că nu toate aspectele contestabile sau neplăcute ale tratamentelor sau pedepselor constituie o încălcare a articolului 3 din CEDO.²⁹ Interdicția nu vizează sancțiunile permise și alte măsuri legale precum detenția adecvată, încătușarea adecvată și folosirea proporțională a forței.

Atât bunul-simț, cât și caracteristicile menționate ale relexor tratamentelor sugerează că există două categorii principale de probleme care sunt relevante în contextul activităților de aplicare a legii. Acestea sunt:

- ▶ recurgerea la forța fizică fără a fi neapărat necesară în contextul conduitei victimei sau abuzurile care duc la cauzarea suferinței mentale interzise;
- ▶ caracterul inadecvat al condițiilor de detenție și asistenței medicale.

3. SE PERMITE FOLOSIREA FORȚEI SAU CONSTRÂNGEREA PSIHOLAGICĂ ÎMPOTRIVA DEȚINUȚILOR?

Lista completă a situațiilor în care ar putea fi necesară folosirea forței fizice, mijloacelor speciale sau armelor include efectiv **opunerea rezistenței în timpul reținerii, comportamentul violent sau evadarea**.³⁰ Însă aceasta este doar una dintre condițiile în care se permit și prin care se pot justifica astfel de acțiuni.

În al doilea rând, situația reținerii unui suspect sau a încarcerării unui deținut ar trebui să prezinte **un risc iminent pentru inviolabilitatea fizică sau valorile și drepturile comparabile ale ofițerilor de poliție sau ale altor persoane**. În cazul folosirii forței letale împotriva unei persoane, ar trebui ca viața să

29. A se vedea *Öcalan c. Turciei*, Hotărârea CEDO [GC] din 12 mai 2005, cererea nr. 46221/99, alineatul 181.

30. A se vedea Principiile de bază în folosirea forței și a armelor de foc de către organele de ordine, adoptat de către al 8-lea Congres al Organizației Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea Crimelor și Maltratării Delicvenților, Havana, Cuba, din 27 august până la 7 septembrie 1990.

se afle în centrul atenției din cauza amenințării pe care o prezintă persoana respectivă.³¹

În al treilea rând, **ar trebui să nu mai existe o altă posibilitate rezonabilă pentru evitarea pericolului**, cu excepția recurgerii la asemenea mijloace. Folosirea forței în contextul tacticilor de înșelare ilicită, nerespectarea procedurilor normale și incitarea la opunerea rezistenței pot constitui, de asemenea, o încălcare a acestei cerințe.³² În ceea ce privește forța letală sau potențial letală, dreptul la viață protejat prin articolul 2 din CEDO prevede că utilizarea acesteia trebuie să fie absolut necesară. Condițiile care trebuie respectate sunt mai stricte decât cerința privind caracterul rezonabil. Nu ar trebui să existe nicio alternativă admisă, decât recurgerea de către o persoană la o astfel de forță împotriva persoanei care prezintă un risc pentru viața sa.³³ În cazul folosirii forței sau a mijloacelor ori armelor neletale, aceasta ar trebui să fie proporțională și nu mai mult decât este strict necesar pentru abordarea incidentelor relevante.³⁴

Chiar dacă folosirea forței, a mijloacelor speciale sau a armelor de foc este inevitabilă, funcționarii responsabili de aplicarea legii trebuie **să reducă la minimum daunele și vătămarea**, să asigure, cât mai rapid posibil, **asistență și ajutor medical** oricăreia dintre persoanele afectate, precum și **să informeze în mod corespunzător rudele sau prietenii apropiați**. În afară de aceasta, ei sunt obligați **să raporteze astfel de incidente** superiorilor lor. Rapoartele trebuie să fie analizate de către autoritățile competente, responsabile de examinarea administrativă și controlul judiciar.³⁵

În ceea ce privește metodele admise de influență psihologică, avertismentele cu privire la intenția de folosire a forței și informarea cu privire la consecințele legitime pot și trebuie să fie aplicate, dacă acest lucru este posibil, cu suficient timp înainte pentru ca avertismentul să fie observat.³⁶ Totuși orice **intimidare cu aplicarea intenționată a relelor tratamente, abuzului verbal sau insultei și altor tipuri de amenințări ilegale** constituie, de asemenea, o încălcare a interdicției și trebuie să fie exclusă.³⁷

31. *Ibidem*, principiul 9. A se vedea, de asemenea, *Nachova c. Bulgariei*, Hotărârea CtEDO din 06 iulie 2005, cererile nr. 43577/98, 43579/98.

32. A se vedea *Shamayev și alții c. Georgiei și Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 12 aprilie 2005, cererea nr. 1704/06.

33. A se vedea nota precedentă.

34. *Ibidem*.

35. A se vedea nota 23 de mai sus, precum și principiile 5, 6 și 22.

36. *Ibidem*, precum și principiile 5 și 10.

37. A se vedea nota 26 de mai sus, de asemenea; *Selmouni c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 28 iulie 1999, cererea nr. 25803/94; *Bekos și Koutropoulos c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 13 decembrie 2005, cererea nr. 15250/02.

4. CARE SUNT CONDIȚIILE LA CARE ARE DREPTUL UN DEȚINUT?

Aflarea bănuțiilor în custodia poliției trebuie să fie de scurtă durată. Detenția în custodia poliției trebuie să fie limitată la perioada cuprinsă între momentul când persoana este reținută și apariția bănuțului în fața unui judecător, după cum prevede Articolul 5.3 din CEDO. Durata standard a acestui interval de timp este de 48 de ore.³⁸

Cu toate acestea, **condițiile de detenție în comisariatele de poliție** trebuie să îndeplinească anumite cerințe de bază. Conform standardelor internaționale, acestea trebuie să fie curate; de dimensiuni rezonabile pentru numărul de persoane pentru care sunt prevăzute; să fie asigurate cu un sistem de ventilare adecvat, acces la lumina naturală, iluminare artificială, suficientă pentru a citi. Mai mult, spațiile de detenție trebuie să fie echipate cu mijloace de odihnă, cum ar fi un scaun fixat sau o bancă. Persoanelor obligate să rămână peste noapte în custodie trebuie să li se pună la dispoziție saltele și pături curate. Deținuților trebuie să li se permită satisfacerea necesităților naturale, la momentul dorit, în condiții decente și de curățenie și să li se ofere condiții adecvate de spălare. Aceștia trebuie să aibă acces imediat la apă potabilă și să li se ofere hrană la ore potrivite, incluzându-se cel puțin o masă completă (adică, ceva mai consistent decât o tartină) în fiecare zi. Persoanele deținute pentru perioade mai mari de timp (24 de ore sau mai mult) trebuie să beneficieze de articole de igienă personală adecvate și, pe cât posibil, să facă plimbări în aer liber în fiecare zi.³⁹

În ceea ce privește spațiile folosite pentru detenția temporară a deținuților aflați în arest preventiv sau a altor categorii de persoane private de libertate (bănuite pentru infracțiuni minore, vagabonzi etc.), unde deținuții petrec mai mult de câteva zile, condițiile de detenție a acestora trebuie să respecte anumite cerințe suplimentare.⁴⁰ Astfel, în loc de o masă completă pe zi, care ar fi suficientă pentru o ședere scurtă, unor astfel de deținuți trebuie să li se ofere hrană suficientă cantitativ și calitativ la ore de masă obișnuite. Cerința de a oferi deținuților o plimbare în aer liber pentru cel puțin o oră pe zi devine obligatorie.⁴¹ **În cazul persoanelor reținute pe o perioadă mai îndelungată de timp, acestea au dreptul la condiții depline de detenție.**

38. Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind arestul preventiv în custodie, în condițiile în care aceasta are loc și oferirea garanțiilor împotriva abuzului, regula 14.2.

39. A se vedea al 6-lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (96) 21 alineatul 47.

40. Există problema administrării unor astfel de instituții de către autorități care nu au legătură cu organele de poliție, însă acest aspect nu face obiectul publicației.

41. A se vedea raportul CPT privind vizita în Georgia din perioada 6-18 mai 2001, CPT/Inf (2002) 14, alineatul 61.

Este de menționat faptul că CPT a ajustat recent standardele minime privind spațiul personal de locuit din instituțiile penitenciare. Acesta a fost descris ca fiind de 6 m² pentru o celulă ocupată de o singură persoană + grupul sanitar; 4 m² per deținut într-o celulă cu ocupare multiplă + grup sanitar segmentat integral, cel puțin 2 m între pereții celulei, cel puțin 2,5 m între podeaua și tavanul celulei. Mai mult, acești parametri vor fi evaluați avându-se de asemenea în vedere starea de întreținere și de curățenie, accesul la lumina naturală, ventilație și căldură, grupurile sanitare, mișcarea în aer liber și activitățile utile, precum și alți factori, inclusiv constituția persoanei în cauză.⁴²

5. EXISTĂ OBLIGAȚIA DE A OFERI DEȚINUTULUI ASISTENȚĂ MEDICALĂ ÎN TIMPUL AFLĂRII ACESTUIA ÎN CUSTODIA POLIȚIEI?

Orice privare de libertate lipsește persoanele în cauză de capacitatea de a se ocupa personal de problemele lor medicale, dacă este cazul. Acesta este motivul pentru care autoritățile penitenciare sunt obligate să ofere deținuților **asistență medicală adecvată**. Cu toate acestea, sfera de acțiune a acestei obligații este ajustată la durata relativ scurtă a custodiei poliției. În contextul interdicției aplicării de rele tratamente și al dreptului la viață, autoritățile polițienești sunt obligate, în consecință, să ia atitudine în caz de urgențe medicale (care pun în pericol viața și sănătatea, în general, durerea, alte complicații), precum și în cazurile în care se solicită tratament pentru boli cronice sau de altă natură, inclusiv cele care necesită îngrijiri medicale permanente.⁴³

Din cauza duratei scurte a custodiei poliției, nu se poate pretinde ca unitățile sau personalul medical să fie asigurate de comisariatele de poliție sau alte subdiviziuni aferente. Acesta din urmă trebuie să fie disponibil în centrele de detenție temporară. Însă capacitățile sale limitate nu permit, de regulă, să se acorde un tratament care ar fi suficient pentru întreaga gamă de necesități medicale posibile de care ar avea nevoie diferiți deținuți. În caz de necesitate, autoritățile penitenciare sunt obligate să asigure **implicarea promptă a serviciilor de sănătate publică, a medicilor specializați relevanți sau, în cazul în care deținutul dorește, accesul la propriul medic**. Autoritățile trebuie să se asigure că remediile sau tipul de tratament prescris (ambulatoriu, internare, administrarea medicației) sunt respectate întocmai, indiferent de implicațiile logistice sau de securitate care presupun antrenarea escortei, pazii și altor

42. A se vedea „Spațiul locativ pentru fiecare deținut din instituțiile penitenciare: Normele CPT, CPT/Inf (2015) 44.

43. A se vedea *Sarban c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 4 octombrie 2005, cererea nr. 3456/05, alineatele 78-91.

măsurii.⁴⁴ În ceea ce privește calitatea și domeniul de aplicare al îngrijirii medicale care se acordă persoanelor private de libertate, acestea vor fi echivalente nu cu serviciile celor mai bune clinici din sectorul civil, ci cu cele ale unui spital de nivel mediu din țara în cauză.⁴⁵ Însă acest standard nu justifică negarea măsurilor specifice rezonabile asigurate de către deținut pe cheltuiala proprie.

Pe lângă preocuparea față de sănătatea deținuților, accesul adecvat la serviciile medicale este una dintre măsurile de protecție împotriva reținerii tratamentelor.⁴⁶

6. CARE SUNT DREPTURILE SPECIFICE CARE PROTEJEAZĂ ÎMPOTRIVA RELELOR TRATAMENTE?

Interzicerea torturii, a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante se extinde dincolo de delimitarea caracteristicilor acestora. Există o serie importantă de bariere care ar trebui să descurajeze persoanele care aplică rele tratamente și să prevină aceste fenomene în totalitate.⁴⁷

În acest sens, un rol foarte important se atribuie **garanțiilor juridice fundamentale**, care includ următoarele drepturi:

- ▶ notificarea **rudelor sau altor persoane terțe** despre faptul detenției, la dorința deținutului;⁴⁸
- ▶ asigurarea **accesului la un avocat**, care trebuie să includă o schemă de asistență juridică eficientă pentru persoanele, care nu sunt în măsură să plătească pentru aceasta, dreptul de a vorbi cu avocatul, în particular, și beneficia de prezența sa la interogatorii;⁴⁹
- ▶ asigurarea **accesului la un medic**, care, pe lângă orice examinare medicală efectuată de un medic numit de autoritățile de poliție, trebuie să includă dreptul de a fi examinat de către un medic la alegerea deținutului și de către medici legiști; toate examinările medicale trebuie să fie efectuate în afara audierilor și în absența organelor de poliție sau a personalului non-medical – cu excepția cazurilor în care medicul solicită în mod expres prezența acestora; rezultatele examenelor

44. *Ibidem*, a se vedea, de asemenea, *Boicenco c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 11 iulie 2006, cererea nr. 41088/05, alineatele 112-119.

45. A se vedea *Goginashvili c. Georgiei și Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 4 octombrie 2011, cererea nr. 47729/08.

46. A se vedea mai jos.

47. Cel de-al 6-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (96) 21 alineatul 15. A se vedea, de asemenea, cel de-al 2-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (92) 3, alineatul 36.

48. *Pavlenko c. Rusiei*, Hotărârea din 1 aprilie 2010, cererea nr. 42371/02. În cazul cetățenilor străini, aceasta ar include notificarea consulatelor.

49. Acest drept trebuie să fie aplicat în cazul persoanelor care trebuie să stea la poliție, indiferent de statutul lor. Al 12-lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (2002) 15, alineatul 41.

medicale trebuie să fie înregistrate corect și disponibile atât pentru deținut, cât și pentru avocat;⁵⁰ trebuie precizat faptul că, în conformitate cu cele mai recente norme CPT, ori de câte ori vătămrile confirmă acuzațiile de rele tratamente, informațiile respective sunt aduse în mod imediat și sistematic la cunoștința autorității relevante, indiferent de dorința deținutului; dacă se constată că o persoană deținută are răni care indică în mod clar aplicarea de rele tratamente și refuză să dezvăluie cauza acestora sau prezintă un motiv care nu este legat de rele tratamente, declarația acesteia trebuie să fie documentată cu precizie și raportată de către medicul în cauză autorității relevante împreună cu o relatare detaliată a constatărilor medicale obiective;⁵¹

- ▶ **înregistrarea detenției în mod corespunzător**, cuprinzător și precis, evidențele fiind accesibile deținutului și avocatului;
- ▶ **informarea în mod explicit cu privire la drepturile** în cauză, într-o limbă înțeleasă de către deținut și într-o formă care să le prezinte în mod direct și clar; deținuților trebuie să li se solicite să semneze o declarație care să ateste că au fost informați cu privire la drepturile lor.⁵²

Aceste drepturi trebuie să fie aplicate din **momentul privării de libertate**.⁵³ Chiar și întârzierile de scurtă durată în asigurarea accesului la un avocat sau la un medic, ori amânarea nejustificată și prelungită a notificării de reținere pot constitui situații de nerespectare a cerințelor.⁵⁴

50. A se vedea *Mammadov (Jalaloglu) c. Azerbaidjanului*, Hotărârea CtEDO din 11 ianuarie 2007, cererea nr. 34445/04, alineatul 74. Protocol *Mehmet Eren c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 6 aprilie 2004, cererea nr. 21689/93, alineatul 355. A se vedea, de asemenea, Raportul CPT privind vizita în Albania desfășurată în perioada 23 mai - 3 iunie 2005, CPT/Inf (2006) 24, alineatul 49; Raportul CPT privind vizita desfășurată în Georgia în perioada 6 - 18 mai 2001, CPT/Inf (2002) 14, alineatul 30; alineatul 123 din Protocolul de la Istanbul *Mehmet Eren c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 6 aprilie 2004, cererea nr. 21689/93, alineatul 355.

51. Al 23-lea raport general „Documentarea și raportarea probelor medicale privind aplicarea de rele tratamente” CPT/Inf (2013) 29, alineatele 71-84.

52. A se vedea cel de-al 12-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2002) 15, alineatul 44.

53. Pentru a proteja interesele legitime ale anchetei poliției, ar putea fi necesar, în mod excepțional, să se întârzie pentru o anumită perioadă (un anumit număr de ore) accesul unui deținut la un avocat ales de acesta sau să se aplice excepții analoge dreptului la notificarea detenției către un terț. Astfel de excepții ar trebui să fie definite în mod clar și să fie supuse unor limitări stricte și însoțite de garanții adecvate suplimentare (de exemplu, orice întârziere să fie înregistrată în scris, cu precizarea motivelor, și să necesite aprobarea din partea unui ofițer de poliție superior care nu are legătură cu cazul, un judecător sau un procuror). Din aceleași motive, ar putea fi necesar ca examinarea unei persoane aflate în detenție de către un medic la alegerea sa să se desfășoare în prezența medicului numit de către autoritatea competentă. A se vedea cel de-al 12-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2002) 15, alineatul 41; Raportul CPT privind vizita desfășurată în Franța în perioada 14 - 26 mai 2000, CPT/Inf (2001) 10, alineatul 35.

54. A se vedea *Mammadov (Jalaloglu) c. Azerbaidjanului*, Hotărârea CtEDO din 11 ianuarie 2007, cererea nr. 34445/04, alineatul 74; *Yüksel c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 20 iulie 2004, cererea nr. 40154/98, alineatul 27.

7. CE TREBUIE DE ÎNTREPRINS DACĂ AȚI FOST SUPUS RELELOR TRATAMENTE?

Structura autorităților competente și procedurile disponibile pentru depunerea plângerilor și abordarea relexor tratamente variază de la o țară la alta. Cu toate acestea, în această privință, există cerințe comune care trebuie să fie respectate de către orice stat.

Standardele internaționale prezintă mai multe opțiuni pentru declanșarea mecanismelor interne. Deținuții pot simultan sau selectiv:

- ▶ beneficia de garanții juridice fundamentale⁵⁵ și informa **rudele, avocatul sau medicul despre relexor tratamente**;⁵⁶ să se plângă **când sunt aduși în fața procurorului sau judecătorului**, care sunt obligați să ia măsuri ferme ca răspuns la afirmații sau alte indicații de relexor tratamente;⁵⁷
- ▶ insista asupra transferării imediate la o altă instituție penitenciară și **alerta funcționarii din administrația închisorii sau serviciile medicale**, care sunt obligați să înregistreze acuzațiile de relexor tratamente și vătămrile corporale, dacă este cazul, și să raporteze autorităților competente despre acest fapt;⁵⁸
- ▶ înregistra și trimite plângeri sau **orice declarații scrise către autoritățile și organisme competente desemnate**, precum și solicita în conformitate cu dreptul la respectarea corespondenței, prevăzut de Articolul 8 al CEDO, transmiterea acestora fără întârziere într-un plic sigilat, sau într-un alt mod, excluzând orice tip de cenzură.⁵⁹

55. A se vedea mai sus.

56. A se vedea standardele avansate privind raportarea rezultatelor examinărilor medicale de către medicii specificați în răspunsurile la întrebarea precedentă.

57. Cel de-al 14-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2004) 28, alineatul 28. A se vedea, de asemenea, *Ahmet Özkan și alții c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 6 aprilie 2004, cererea nr. 21689/93, alineatul 359; *Taraburca c. Moldovei*, Hotărârea din 6 decembrie 2011, cererea nr. 18919/10.

58. A se vedea nota de subsol 52 de mai sus, de asemenea raportul CPT privind vizita desfășurată în Azerbaidjan în perioada 24 noiembrie - 6 decembrie 2002, CPT/Inf (2004) 36, alineatul 26; Raportul CPT privind vizita desfășurată în Albania în perioada 13-18 iulie 2003, CPT/Inf (2006) 22, alineatele 45-49; Raportul CPT privind vizita desfășurată în Georgia în perioada 17-24 februarie 2004, CPT/Inf (2006) 9, alineatul 96.

59. Șirul poate fi completat prin oferirea posibilității de a lua legătura cu organele de drept prin telefon sau alte mijloace de comunicare. A se vedea Opinia Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei, Thomas Hammarberg, cu privire la examinarea independentă și eficace a plângerilor împotriva colaboratorilor de poliție, ommDH (2009) 4, alin. 46. În continuare – Opinia CDOCE.

Paralel, este important **să se obțină probe**, solicitând examinarea medico-legală sau insistând asupra descrierii detaliate a leziunilor sau altor consecințe medicale ale relexor tratamentelor de către medicii din penitenciar sau alți medici implicați.

Există diverse mecanisme internaționale de protecție, Curtea de la Strasbourg fiind mecanismul cel mai relevant în examinarea plângerilor referitor la anumite încălcări. Cu toate acestea, trebuie să se ia în considerare faptul că, în conformitate cu Articolul 35.1 al CEDO, Curtea purcede la examinarea unui caz numai în momentul în care toate căile de recurs interne, disponibile și eficiente sunt epuizate. De aceea, se recomandă ca mai întâi să se utilizeze mecanismele naționale corespunzătoare.⁶⁰

8. CARE ESTE PROCEDURA ÎN CAZUL UNEI PLÂNGERI DE RELE TRATAMENTE?

Tipurile de mecanisme interne relevante pentru soluționarea plângerilor privind aplicarea de rele tratamente se stabilesc în funcție de natura încălcării și de domeniul de aplicare al măsurilor impuse. În general, modalitățile de soluționare a deficiențelor semnificative care constituie rele tratamente, similar altor încălcări ale drepturilor omului, trebuie să ofere **măsuri reparatorii prompte și directe, remedii preventive și compensatorii**, precum și măsuri de protecție adecvate pentru o examinare independentă și imparțială și să asigure șanse suficiente de reușită.⁶¹

Astfel, cea mai obișnuită modalitate de abordare a caracterului inadecvat al condițiilor de detenție sau al asistenței medicale și altor tipuri de rele tratamente nepremeditate este de a **depune plângere la superiorii din cadrul structurilor poliției sau la organismele de supraveghere și organele judiciare**.⁶² Această ultimă opțiune include inițierea procedurilor civile imediate sau subsecvente pentru remedierea unei încălcări și repararea

60. Se poate apela la Curtea de la Strasbourg fără implicarea căilor de atac interne, însă solicitantul este obligat să demonstreze ineficacitatea sau indisponibilitatea acestora, sau să facă referire la circumstanțe speciale, cum ar fi inacțiunea totală a autorităților statului față de anumite acuzații grave. A se vedea *Selmouni c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 28 iulie 1999, cererea nr. 25803/94, alin. 76; *Assenov c. Bulgariei*, Hotărârea CtEDO din 28 octombrie 1998, cererea nr. 24760/94, alineatul 102.

61. A se vedea *Melnik c. Ucrainei*, Hotărârea CtEDO din 28 martie 2006, cererea nr. 72286/01; *Petukhov c. Ucrainei*, Hotărârea CtEDO din 21 octombrie 2010, cererea nr. 43374/02.

62. Ocazional, astfel de probleme pot, de asemenea, constitui subiectul investigațiilor. A se vedea *Ramishvili și Kokhreidze c. Georgiei*, Hotărârea CtEDO din 27 ianuarie 2009, cererea nr. 1704/06, alineatul 80.

unor daune și constituie, de regulă, singura cale de atac care îndeplinește standardul eficacității.

În ceea ce privește abuzul fizic sau psihologic, folosirea excesivă a forței și a altor forme deliberate de rele tratamente, autoritățile competente au obligația de a răspunde la astfel de relatări prin lansarea **investigațiilor** necesare. Prin urmare, astfel de plângeri pot fi soluționate prin proceduri penale sau disciplinare desfășurate prin intermediul **mecanismelor de plângeri ale poliției, autorităților de anchetă sau de urmărire penală**.

Victimele recunoscute sau presupuse **ale relelor tratamente trebuie să coopereze** cu autoritățile competente, să depună mărturii sau să participe la alte acțiuni și proceduri de anchetare. În afară de aceasta, aceste persoane trebuie să-și **reprezinte interesele lor legitime** în decursul investigațiilor eficiente sau să **le apere** față de nerespectarea acestei obligații.⁶³ De aceea, este important să se cunoască cerințele și standardele specifice elaborate în acest sens.

9. CARE SUNT CERINȚELE PE CARE AR TREBUI SĂ LE ÎNDEPLINEASCĂ O ANCHETĂ CU PRIVIRE LA APLICAREA DE RELE TRATAMENTE?

Datoria de a investiga relele tratamente aplicate cu intenție, precum și alte încălcări grave ale drepturilor omului, are, de asemenea, un caracter absolut.⁶⁴ Pe scurt, o anchetă trebuie să **stabilească faptele cazului** și, dacă afirmațiile sau alte indicații de rele tratamente se dovedesc a fi adevărate, să **identifice și să pedepsească persoanele care se fac vinovate de aceasta**, prin intermediul procedurilor corespunzătoare. Pentru ca anchetarea unui caz de rele tratamente să fie **adecvată și eficientă**, este necesar să se respecte un șir de criterii specifice. Din aceste motive, ancheta trebuie să fie:

- ▶ **independentă**, ceea ce presupune ca persoanele responsabile de anchetă, cărora li se atribuie efectuarea anumitor acțiuni sau

63. A se vedea nota finală 3 de mai sus. Cu privire la obligația în cauză, a se vedea *Maslova și Nalbandov c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 24 ianuarie 2008, cererea nr. 839/02, alineatul 91; *Zelilof c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 24 mai 2004, cererea nr. 17060/03, alineatul 55; *Altun c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2004, cererea nr. 24561/94, alineatul 71; *Ayder și alții c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 8 ianuarie 2004, cererea nr. 23656/94, alineatele 122-129.

64. A se vedea răspunsul la întrebarea 1 de mai sus și Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind eradicarea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului, adoptate de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 30 martie 2011 în cadrul celei de-a 1110-a reuniuni a miniștrilor adjuncți.

luarea deciziilor semnificative, trebuie să nu activeze în aceeași subdiviziune a poliției și, în general, acestea nu pot să facă parte din cadrul aceleiași autorități publice sau să aibă legătură cu persoanele implicate în aceste investigații (interdependență profesională, subordonare)⁶⁵, nici să fie responsabile de urmărirea penală a reclamantului;⁶⁶

- ▶ **detaliată**, adică să includă „toate măsurile rezonabile” și eforturile reale pentru atingerea obiectivelor descrise; să fie acumulate toate probele⁶⁷ care să conțină mărturii detaliate și complete ale victimelor; rezultatele examenului medical, de preferință, ale examenului medico-legal; interogatoriu adecvat și, dacă este necesar, depistarea persoanelor implicate; declarațiile corespunzătoare ale martorilor, inclusiv declarațiile altor deținuți, personalului din instituția penitenciară, funcționarilor publici, funcționarilor organelor de drept și altor persoane; examinarea la fața locului pentru acumularea probelor materiale, inclusiv obiectelor utilizate în timpul relexelor tratamente; examinarea registrelor de custodie, deciziilor, formularelor și altor documente legate de incident;⁶⁸
- ▶ **promptă** în ceea ce privește asigurarea probelor necesare, inclusiv celor care ar putea să se piardă sau să devină mai slabe, precum și realizarea la timp a procedurilor necesare pentru luarea deciziei finale sau pedepsirea persoanelor implicate;⁶⁹

65. A se vedea *Rehbock c. Sloveniei*, Hotărârea CtEDO din 28 noiembrie 2000, cererea nr. 29462/95, alineatul 74; *Mikheev c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 26 ianuarie 2006, cererea nr. 77617/01, alineatul 115.

66. A se vedea *Barabanshchikov c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 8 ianuarie 2009, cererea nr. 36220/02, alineatul 48; *Toteva c. Bulgariei*, Hotărârea CtEDO din 19 mai 2004, cererea nr. 42027/98, alineatul 63; *Najafli c. Azerbaidjanului*, Hotărârea CtEDO din 2 octombrie 2012, cererea nr. 2594/07; *Taraburca c. Moldovei*, Hotărârea din 6 decembrie 2011, cererea nr. 18919/10; Raportul CPT privind vizita desfășurată în Albania în perioada 23 mai/3 iunie 2005, CPT/Inf (2006) 24, alineatul 50.

67. A se vedea *Khadisov și Tsechoyev c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 5 februarie 2009, cererea nr. 21519/02, alineatul 114; *Bati și alții c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 3 iunie 2004, cererile nr. 33097/96 și 57834/00, alineatul 134; Protocolul de la Istanbul, alineatele 88-106; Opinia CDOCE, alineatul 69; Cel de-al 14-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2004) 28, alineatul 33.

68. Anumite investigații ale relexelor tratamente ar putea necesita unele acțiuni și proceduri de investigare suplimentare sau specifice.

69. A se vedea *Mikheev c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 26 ianuarie 2006, cererea nr. 77617/01, alineatul 109; *Yaman c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 2 noiembrie 2004, cererea nr. 32446/96, alineatele 57, 59.

- ▶ **să fie controlată** de către victimă și de avocatul acesteia, care trebuie să fie informați în mod constant cum decurge ancheta și principalele decizii luate, să aibă dreptul de a solicita acțiuni de instrumentare, să conteste omisiunile sau concluziile acesteia prin intermediul unei reexaminări judiciare corespunzătoare.⁷⁰

În plus, în cadrul investigațiilor, trebuie să fie **exclusă orice imunitate sau alte bariere formale** care ar împiedica anchetarea,⁷¹ să se asigure că **victimele sau martorii beneficiază de măsuri de protecție**, inclusiv suspendarea provizorie din serviciu a persoanelor implicate sau celor cu funcție de răspundere.⁷²

10. CARE AR FI PEDEAPSA ADECVATĂ PENTRU PERSOANELE CARE MALTRATEAZĂ ȘI CĂILE LEGALE DE ATAC PENTRU VICTIMELE RELELOR TRATAMENTE?

Este de competența legislației interne și instanțelor de judecată să stabilească sancțiuni pentru persoanele care se fac vinovate de rele tratamente. Standardele internaționale nu oferă niciun criteriu oficial al sancțiunilor care ar trebui să fie aplicate făptuitorilor actelor de tortură, tratamente inumane sau degradante.⁷³ Totuși acestea solicită ca infracțiunile relevante să fie **clasificate în mod corespunzător** conform unei **legislații care să prevadă în mod specific răspunderea penală** pentru tortură sau alte forme de rele tratamen-

70. A se vedea *Ognyanova și Choban c. Bulgariei*, Hotărârea CtEDO din 23 februarie 2006, cererea nr. 46317/99, alineatul 115; *Chitayev și Chitayev c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 18 ianuarie 2007, cererea nr. 59334/00, alineatul 165; *Hugh Jordan c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 4 mai 2001, cererea nr. 24746/94, alineatul 132; *Khadisov și Tsechoyev c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 5 februarie 2009, cererea nr. 21519/02, alineatul 122; *Gharibashvili c. Georgiei*, Hotărârea CtEDO din 29 iulie 2008, cererea nr. 11830/03, alineatul 74; *Slimani c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 24 iulie 2004, cererea nr. 57671/00; *Ramishvili și Kokhreidze c. Georgiei*, Hotărârea CtEDO din 27 ianuarie 2009, cererea nr. 1704/06, alineatul 80.

71. A se vedea *Hugh Jordan c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 4 mai 2001, cererea nr. 24746/94, alineatul 135. În acest caz special, CtEDO nu a considerat circumstanțele în cauză semnificative pentru scopul investigațiilor.

72. A se vedea *Yaman c. Turciei*, Hotărârea din 2 noiembrie 2004, cererea nr. 32446/96, alineatul 55. A se vedea, de asemenea, *Bekos și Koutropoulos c. Greciei*, Hotărârea din 13 decembrie 2005, cererea nr. 15250/02, alineatul 54. Protocolul de la Istanbul, alineatul 80.

73. 14th Cel de-al 14-lea raport general privind activitățile CPT, CPT/Inf (2004) 28, alineatul 44.

te⁷⁴, iar pedeapsa să fie **proporțională cu gravitatea relex tratamentel.**⁷⁵ Orice deficiență evidentă a sanxțiunilor impuse făptuitorilor este inferioară pragului de obligații care decurg din interdicția în cauză și combaterea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului, în general.⁷⁶ În cele din urmă, standardele internaționale **se opun amnistiiilor, grațierilor sau altor măsuri de clemență** față de autorii relex tratamente aplicate intenționat.⁷⁷

În plus, victima relex tratamente are dreptul la **compensarea adecvată a daunelor financiare și non-financiare.** În conformitate cu Articolul 13 al CEDO, posibilitatea de a solicita o astfel de compensație pe cale civilă sau administrativă ar trebui să garanteze victimei o cale eficientă de atac „chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”.⁷⁸

11. CARE SUNT CELELALTE DREPTURI FUNDAMENTALE ALE DEȚINUȚILOR SAU BĂNUIȚILOR?

Interdicția de aplicare a relex tratamente constituie o componentă cheie în cadrul mai amplu al drepturilor omului care se aplică în activitățile organelor de drept. Articolele 5 și 6 ale CEDO, precum și drepturile la libertate și siguranță, și la un proces echitabil care au drept scop protecția deținuților și persoanelor acuzate de săvârșirea infracțiunilor, sunt de o importanță deosebită în această privință.⁷⁹ Curtea de la Strasbourg a evidențiat „impactul dramatic al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale

74. A se vedea *Okkali c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 16 octombrie 2006, cererea nr. 52067/99, alineatul 73; *Bekos și Koutropoulos c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 13 decembrie 2005, cererea nr. 15250/02, alineatul 54. A se vedea, de asemenea, *mutatis mutandis*, observațiile Marii Camere în cauza *Oneryildiz c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 24 noiembrie 2004, cererea nr. 48939/99, la alineatul 116; *Valeriu și Nicolae Rosca c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 20 octombrie 2009, cererea nr. 41704/02; *Paduret c. Moldovei*.

75. *Ali și Ayşe Duran c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 8 aprilie 2008, cererea nr. 42942/02, alineatul 66; *Paduret c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 5 ianuarie 2010, cererea nr. 33134/03.

76. Raportul CPT privind vizita desfășurată în Albania în perioada 23 mai-3 iunie 2005, CPT/Inf (2006) 24, alineatul 54; *Valeriu și Nicolae Rosca c. Moldovei*, Hotărârea din 20 octombrie 2009, cererea nr. 41704/02.

77. A se vedea *Yaman c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 2 noiembrie 2004, cererea nr. 32446/96, alineatul 55; Observația generală N2, CAT/C/GC/2, alineatul 5; *Enukidze și Girgvliani c. Georgiei*, Hotărârea din 26 aprilie 2011, cererea nr. 25091/07.

78. A se vedea, de asemenea, criteriile privind eficacitatea remediilor prezentate la răspunsul la întrebarea 8 de mai sus.

79. Dreptul la un proces echitabil și articolul 6 din CEDO se aplică, de asemenea, în acțiunile civile, care nu fac obiectul publicației.

ale deținutului”.⁸⁰ În același timp, Curtea afirmă că această categorie de persoane se bucură de drepturi relevante și de drepturile și libertățile prevăzute de CEDO.⁸¹

Într-adevăr, Articolul 5 al CEDO stabilește **prezumția în favoarea libertății**.⁸² Acest articol prevede că **detenția poate fi aplicată numai ca măsură excepțională**, cu condiția că există motive predominante și argumente specifice care să o valideze.

Articolul dat conține o **listă exhaustivă de motive pentru privațiunea de libertate**, care nu poate fi extinsă la nivel de țară.⁸³ Acesta poate fi aplicat pe baza condamnării pronunțate de către o instanță competentă; pentru nerespectarea unei hotărâri pronunțate sau în vederea garantării executării unei obligațiuni prevăzute de lege; drept măsură preliminară în cursul anchetei penale; în scopul educării sau supravegherii unui minor și aducerii sale în fața autorităților legale competente; în cazul vagabonzilor, alienaților și alcoolicii, drept măsură de combatere a bolilor infecțioase; în contextul procedurilor de expulzare ori de extrădare.⁸⁴

În afară de existența a cel puțin unuia dintre aceste motive, privarea de libertate este permisă numai în cazul în care sunt respectate următoarele cerințe și condiții preliminare. Ea trebuie să fie **legală și efectuată în conformitate cu procedura prevăzută de lege**. În primul rând, aceasta înseamnă că detenția trebuie să fie aplicată în conformitate cu dispozițiile legale naționale, inclusiv cele cu referință la durata aflării în custodia poliției, care începe din momentul reținerii persoanei, și nu din momentul formalizării reținerii.⁸⁵ În al doilea rând și, în plus, aceasta trebuie să îndeplinească garanțiile împotriva privării arbitrare de libertate, care decurg din prevederile CEDO. Lista

80. A se vedea *Ramishvili și Kokhreidze c. Georgiei*, Hotărârea CtEDO din 17 ianuarie 2009, cererea nr. 1704/06, alineatul 128.

81. Persoanele private de libertate beneficiază de alte drepturi și libertăți. A se vedea *Hirst c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO [MC] din 6 octombrie 2005, cererea nr. 74025/01, alineatul 69. Unele dintre acestea, de exemplu, dreptul la respectarea vieții de familie și a corespondenței, au importanță directă pentru interzicerea relor tratamente. Elementele acestora fac parte din garanțiile juridice prezentate mai sus.

82. A se vedea Recomandarea Rec(2006)13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei adresată statelor membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului, regula 3.

83. Cu privire la caracterul exhaustiv al listei, a se vedea *Labita c. Italiei*, Hotărârea CtEDO din 6 aprilie 2000, cererea nr. 26772/95.

84. A se vedea *Riera Blume și alții c. Spaniei*, Hotărârea CtEDO din 9 martie 1999, cererea nr. 37680/97.

85. A se vedea *K.-F. c. Germaniei*, Hotărârea CtEDO din 27 noiembrie 1997, cererea nr. 25629/94.

acestora include interdicția detenției neanunțate.⁸⁶ De asemenea Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului accentuează: cadrul legal care reglementează detenția trebuie să fie precis, iar reglementările nu trebuie să fie clasificate sau nedisponibile publicului.⁸⁷ Cu alte cuvinte, deținuții și reprezentanții legali ai acestora trebuie să știe la ce să se aștepte și pentru ce să pledeze.

Articolul 5.2 al CEDO conține același raționament și prevede că orice deținut trebuie să cunoască motivele care au condiționat privarea sa de libertate. În acest scop, persoana în cauză **trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricăror acuzații aduse împotriva sa.**⁸⁸

Acest drept, la rândul său, este o prerogativă indispensabilă pentru testarea legalității detenției. Articolul 5.4 al CEDO prevede că orice deținut se poate **adresa unei instanțe pentru a contesta legalitatea detenției.** Dreptul de a revizui legalitatea detenției în instanță este aplicabil pentru toate categoriile de deținuți. Cu toate acestea, acest drept nu se aplică în mod automat. Aceste proceduri judiciare trebuie să fie inițiate de către deținut sau avocatul acestuia ori, dacă este cazul, de către un alt reprezentant autorizat.

Acest proces trebuie să respecte, chiar dacă nu în totalitate, cerințele de bază ale unui proces echitabil. Printre alte drepturi, un deținut, în cazul în care acesta solicită, trebuie să poată beneficia de asistență juridică efectivă, să facă reclamații către instanța corespunzătoare și, în cazul în care nu este eliberat, să primească răspunsuri argumentate la fiecare dintre reclamațiile sale în favoarea libertății.⁸⁹

Legalitatea deținerii **trebuie să fie decisă într-un termen foarte scurt.** Perioada de timp necesară pentru revizuire depinde de toate circumstanțele cazului, și standardele internaționale nu prevăd niciun cadru formal de timp în acest sens. Cu toate acestea, trebuie să se ia în considerație faptul că, în cazuri relativ simple, perioada de trei săptămâni este considerată a fi prea îndelungată.⁹⁰

86. A se vedea *Menesheva c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 9 martie 2006, cererea nr. 59261/00, alineatul 87.

87. A se vedea *Amuur c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 25 iunie 1996, cererea nr. 19776/92; *Gusinskiy c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 19 mai 2004, cererea nr. 70276/01.

88. *Kerr c. Regatului Unit*, Decizia CtEDO privind admisibilitatea din 2 decembrie 1999, cererea nr. 40451/98.

89. *Ibid*, a se vedea, de asemenea, *E c. Norvegiei*, Hotărârea CtEDO din 29 august 1990, cererea nr. 11701/85, alineatul 50.

90. A se vedea *Rehbock c. Sloveniei*, Hotărârea CtEDO din 28 noiembrie 2000, cererea nr. 29462/95; *Sarban c. Moldovei*, Hotărârea CtEDO din 4 octombrie 2005, cererea nr. 3456/05.

În plus, este necesar ca motivele și argumentele împotriva eliberării, care pot varia sau înceta să existe cu timpul, să fie prezentate cu regularitate. Acesta este motivul pentru care dreptul la recurs prevede că detenția prelungită poate fi **contestată la anumite intervale de timp**. În funcție de temeiurile și motivele speciale pentru detenție, aceste intervale diferă. Cu toate acestea, trebuie menționat faptul că, pentru aflarea în custodie, intervalul de timp estimat pentru astfel de revizuire este de o lună.⁹¹

În plus, dreptul la libertate și la siguranță prevede că **persoanele suspectate de infracțiuni trebuie să beneficieze de garanții specifice**. Acestea sunt enumerate în alineatele 1(c) și 3 ale Articolului 5 al CEDO. Evident, acest fapt este motivul cel mai frecvent pentru privarea de libertate, care implică diferite riscuri, inclusiv riscul de a fi supus relexor tratamentelor în mod deliberat.

Bănuții pot fi reținuți doar în baza unei **bănuiele rezonabile de a fi comis o infracțiune**.⁹² Cu alte cuvinte, este important să existe fapte sau informații care să fie suficient de obiective pentru a bănui o persoană de comiterea unei infracțiuni.⁹³

Pe lângă revizuirea judiciară, în conformitate cu Articolul 5.4, bănuții reținuți se bucură de un drept procedural automat prevăzut de Articolul 5.3 al CEDO. Acesta prevede că orice persoană arestată sau deținută **trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător** indiferent de motiunea acesteia. Perioada adecvată pentru îndeplinirea acestei cerințe este de 48 de ore din momentul reținerii reale.⁹⁴ Un bănuț trebuie să fie pus în libertate, cu excepția cazului în care există motive serioase că el sau ea ar putea să dispară sau să comită o infracțiune gravă, sau să intervină în cursul anchetei, sau

91. Aceasta se poate deduce din analiza regulilor 17.2 și 19.2 din Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind arestul preventiv, condițiile în care are loc acesta și oferirea garanțiilor împotriva abuzului.

92. Trebuie menționat faptul că, în sensul Articolelor 5 și 6 ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, termenii “infracțiune” și “acuzare penală” au un sens autonom și nu depind numai de înțelegerea lor la nivel intern. Anumite acțiuni nu sunt considerate infracțiuni penale la nivel intern, dar pot duce la sancțiuni severe sau atrage după sine proceduri relevante, adecvate pentru termenii în cauză. A se vedea *Menesheva c. Rusiei*, Hotărârea CEDO din 9 martie 2006, cererea nr. 59261/00, alineatele 90-98.

93. Pentru o detenție prelungită, astfel de bănuiele trebuie să fie bazate pe probe. A se vedea *Labita c. Italiei*, Hotărârea CEDO din 6 aprilie 2000, cererea nr. 26772/95, alineatele 155-161. În plus, o bănuială trebuie să vizeze o crimă anumită, și nu un comportament nedorit sau prevenirea criminalității în general. A se vedea *Jėčius c. Lituaniei*, Hotărârea CEDO din 31 iulie 2000, cererea nr. 34578/97.

94. A se vedea nota 29 de mai sus și comentariile alăturate.

eliberarea sa ar putea constitui o amenințare gravă la adresa ordinii publice. Mai mult decât atât, nu ar trebui să existe nicio posibilitate pentru a folosi măsuri alternative în abordarea acestei probleme.⁹⁵ Deciziile curții referitor la rămânerea în custodie sau prelungirea acesteia trebuie să dovedească riscurile și motivele corespunzătoare, făcând referință la împrejurări reale și să indice argumentele concrete pentru refuzul eliberării pe cauțiune sau altor alternative la detenție.⁹⁶

Supus revizuirii periodice⁹⁷, arestul preventiv în custodia poliției, precum și toate procedurile care urmează a fi efectuate până la eventuala condamnare, trebuie să fie încheiate **într-un termen rezonabil**.⁹⁸ Durata termenului rezonabil depinde de particularitățile cazului, și instrumentele internaționale nu prevăd nicio perioadă formală în acest sens. Cu toate acestea, jurisprudența Curții de la Strasbourg a stabilit cerința de „diligență specială”, potrivit căreia deținutul are dreptul la prioritate și cazul său este investigat cu promptitudine specială. Procedura trebuie să fie încheiată **fără perioade de inactivitate substanțială**.⁹⁹

Dreptul la un proces echitabil reprezintă o altă serie largă de cerințe care sunt strâns legate de activitățile de drept. Deși aceste aspecte ale dreptului, cum ar fi instanța independentă și imparțială, audierile și judecățile publice, deciziile motivate, sunt relevante numai pentru procesul de instanță, majoritatea garanțiilor sunt puse în aplicare din momentul informării oficiale asupra infracțiunii, detenției sau altor măsuri care au tangență cu aceasta.¹⁰⁰

95. Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind arestul preventiv, condițiile în care are loc acesta și oferirea garanțiilor împotriva abuzului, alineatul 7.

96. *Ibidem*, alin. 8 și 9. A se vedea, de asemenea, *Trzaska c. Poloniei*, Hotărârea CtEDO din 11 iulie 2000, cererea nr. 25792/94, alineatele 63-69.

97. A se vedea nota 75 de mai sus și comentariile alăturate.

98. Aceste cerințe sunt stipulate atât în Articolul 5.3, cât și în Articolul 6.1 ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale. Cel dintâi se referă la perioada de timp până la judecată (prima instanță), iar cel din urmă cuprinde procedurile de recurs. Esența standardului de diligență specială indicată în conformitate cu Articolul 6.1, cu referire la persoanele private de libertate, nu diferă de intensitatea cerută de Articolul 5.3.

99. Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind arestul preventiv, condițiile în care are loc acesta și oferirea garanțiilor împotriva abuzului, alineatele 22-24; a se vedea, de asemenea, *Punzelt c. Republicii Cehă*, Hotărârea CtEDO din 25 aprilie 2000, cererea nr. 31315/96, alineatele 71-82.

100. Referitor la sensul autonom al termenului, a se vedea nota 75 de mai sus. Pe moment, persoana este considerată ca fiind „acuzată”, a se vedea *Eckle c. Germaniei*, Hotărârea CtEDO din 15 iulie 19882 cererea nr. 8130/78, alineatul 73.

Este important de menționat faptul că principiul general al procesului echitabil are relevanță directă pentru interzicerea relelor tratamente. Acesta a fost spiritul și conceptul de echitate prezentat în Articolul 6.1 al CEDO, care a constituit o bază pentru interpretarea acesteia ca incluzând **interzicerea utilizării mărturiilor și probelor (materiale) reale recuperate prin aplicarea de rele tratamente sau neacordarea accesului la un avocat, omiterea notificării arestului și a altor garanții.**¹⁰¹ Astfel de practici subminează grav caracterul echitabil al procedurilor, indiferent de impactul pe care acest tip de probe îl pot avea asupra rezultatului anchetei împotriva persoanei în cauză.¹⁰² Același tip de considerații generale **exclud orice metodă de investigare care determină săvârșirea unei infracțiuni.** Acest lucru se referă la acțiunile ofițerilor sub acoperire care instigă săvârșirea unei infracțiuni care, în caz contrar, nu ar fi fost comisă.¹⁰³

Există un catalog de drepturi speciale aplicate în cazul persoanelor acuzate de săvârșirea unei infracțiuni. Alineatele 2 și 3 din Articolului 6 al CEDO elucidează aceste drepturi speciale și începe cu **prezumția nevinovăției.** Acesta este un principiu complex care pune sarcina probării pe seama autorităților de urmărire penală, include **dreptul la tăcere** și prevede **privilegiul împotriva auto-incriminării.**¹⁰⁴ În consecință, persoanele bănuite și cele deja acuzate nu pot fi obligate să depună mărturii sau să furnizeze în mod ilegal dovezi împotriva lor. Această regulă nu vizează documentele obținute în baza unui mandat, precum și mostrele de respirație, sânge sau altele, care ar putea fi obținute de la acuzat, prin utilizarea competențelor legale și procedurilor corespunzătoare.¹⁰⁵

101. Articolul 15 din Convenția Împotriva Torturii, interzice folosirea probelor obținute prin încălcarea interdicției rele tratamente. A se vedea *Harutyunyan c. Armeniei*, Hotărârea CtEDO din 28 iunie 2007, cererea nr. 36549/03; *Jalloh c. Germaniei*, Hotărârea CtEDO din 11 iulie 2006, cererea nr. 54810/00; *Pavlenko c. Rusiei*, Hotărârea din 1 aprilie 2010, cererea nr. 42371/02; *Gafgen c. Germaniei*, Hotărârea CtEDO (Marea Cameră) din 1 iunie 2010, cererea nr. 22978/05

102. *Harutyunyan c. Armeniei*, Hotărârea CtEDO din 28 iunie 2007, cererea nr. 36549/03, alineatele 63, 66.

103. A se vedea *Teixeira de Castro c. Portugaliei*, Hotărârea CtEDO din 9 iunie 1998, cererea nr. 25829/94.

104. A se vedea *Saunders c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 17 decembrie 1996, cererea nr. 19187/91; *Telfner c. Austriei*, Hotărârea CtEDO din 20 martie 2001, cererea nr. 33501/96. Cu toate acestea, aceste prevederi nu exclud concluzia de vinovăție datorită tăcerii și prezumțiilor legale în cazul în care acestea sunt aplicate în cadrul unor proceduri corecte. A se vedea *Philips c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 5 septembrie 2001, cererea nr. 41087/98.

105. A se vedea *Saunders c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 17 decembrie 1996, cererea nr. 19187/91, alineatul 69; *Jalloh c. Germaniei*, Hotărârea CtEDO din 11 iulie 2006, cererea nr. 54810/00.

De asemenea, această prezumție semnifică: o persoană este nevinovată până când vinovăția sa este stabilită legal de o instanță competentă. Nimeni nu trebuie să fie declarat sau considerat vinovat în baza unor declarații premature ale unor judecători sau funcționari publici.¹⁰⁶ Acest drept este de asemenea încălcat atunci când persoanele achitate nu primesc despăgubiri din cauza unor „bănuieli rămase” sau dacă „nevinovăția lor este încă sub semnul întrebării”.¹⁰⁷

În conformitate cu Articolul 6.3, litera (a) al CEDO, persoana acuzată trebuie să fie **informată, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa**. Spre deosebire de informarea asupra motivelor deținerii, în conformitate cu Articolul 5.2, acesta trebuie să furnizeze detalii suficiente care să permită pregătirea eficientă a apărării sale. În mod normal, această cerință este îndeplinită prin prezentarea unei copii a documentului întocmit în momentul punerii sub învinuire.¹⁰⁸ Prevederea privind informarea persoanei despre acuzațiile aduse reprezintă de fapt un element al obligației mai largi de a oferi persoanei acuzate o **perioadă de timp adecvată și înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării sale**, în conformitate cu Articolul 6.3, litera (b). Sfera de acțiune a acestor cerințe este completată de **dreptul la asistență juridică**. În conformitate cu Articolul 6.3, litera (c), acuzatul trebuie să i se ofere posibilitatea să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu. În consecință, acuzatul trebuie să aibă posibilitatea de a beneficia de: acces confidențial la un avocat, începând de la primele etape ale anchetei¹⁰⁹; acces la documentație¹¹⁰ și toate probele materiale împotriva sau în favoarea sa¹¹¹,

106. A se vedea *Allenet de Ribemont c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 10 februarie 1995, cererea nr. 15175/89.

107. A se vedea *Sekanina c. Austriei*, Hotărârea CtEDO din 25 august 1993, cererea nr. 13126/87.

108. Cu toate acestea, în cazurile care nu sunt complicate, ar fi suficientă o explicație orală adecvată. A se vedea *Kanasinski c. Austriei*, Hotărârea CtEDO din 19 decembrie 1989, cererea nr. 9783/82.

109. A se vedea *Murray (John) c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 8 februarie 1996, cererea nr. 18731/91. Cerința a fost introdusă pentru scopuri generale de apărare, deși care ar putea include și argumente de rele tratamente. Acest standard este similar garanțiilor preventive rezultate din interdicția relor tratamente. A se vedea mai sus.

110. A se vedea *Kanasinski c. Austriei*, Hotărârea CtEDO din 19 decembrie 1989, cererea nr. 9783/82.

111. A se vedea *Rowe și Davis c. Regatului Unit*, Hotărârea CtEDO din 16 februarie 2000, cererea nr. 38901/95.

suficient timp și condiții adecvate pentru ca să le consulte și să prezinte o poziție.¹¹²

În conformitate cu Articolul 6.3, litera (e), persoanele care nu înțeleg sau nu vorbesc limba folosită la audiere, trebuie să fie asistate **în mod gratuit de un interpret.**

Există reguli specifice care **determină audierea martorilor și asigură dovezile relevante** în cadrul procedurilor preliminare și de proces. În acest sens, acuzatul trebuie să fie la același nivel ca și organele de urmărire penală. Acest standard include procedurile de prezentare a dovezilor, numire a martorilor și examinare a persoanelor audiate de către organele de urmărire penală, inclusiv celor anonime.¹¹³

Trebuie să se țină cont de faptul că, chiar și o singură nerespectare timpurie a acestor standarde poate avea un efect decisiv și ireparabil asupra corectitudinii întregului proces.¹¹⁴

Referitor la multe alte drepturi, inclusiv interzicerea relexor tratamentelor, dreptul la **despăgubire executorie** presupune obligația de a oferi victimei despăgubiri eficiente,¹¹⁵ drepturile la libertate, la siguranță și la proces echitabil conțin dispoziții speciale în acest sens. Victimele arestării sau deținerii ilegale și erorilor judiciare au dreptul la reparații, în conformitate cu Articolul 5.5 al CEDO și, respectiv, conform Articolului 3 al Protocolului nr. 7.

* * *

Acestea sunt răspunsurile la întrebările cheie, a căror cunoaștere ar putea aduce beneficii atât deținuților, ofițerilor de poliție, autorităților penitenciare, cât și juriștilor și publicului larg, prin înțelegerea mai clară a interdicției aplicării relexor tratamentelor și a altor drepturi de bază ale omului care sunt aplicabile în contextul activităților de aplicare a legii.

112. A se vedea *Hadjianastassiou c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 16 decembrie 1992, cererea nr. 12945/87.

113. A se vedea *Doorson c. Țărilor de Jos*, Hotărârea CtEDO din 26 martie 1996, cererea nr. 20524/92.

114. A se vedea *Pishchalnikov c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 24 septembrie 2009, cererea nr. 7025/04.

115. A se vedea secțiunea 10 de mai sus.

REFERINȚE

Referințe complete la rapoartele CPT și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului citate în notele de subsol:

Al 2 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (92) 3

Al 6 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (96) 21

Al 12 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (2002) 15

Al 14 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (2004) 28

Al 15 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (2005) 17

Al 23 - lea Raport General privind activitățile CPT, CPT / Inf (2013) 29

Ahmet Özkan și alții contra Turciei, hotărâre din 6 aprilie 2004, cerere Nr. 21689/93

Akkoç contra Turciei, hotărâre din 10 octombrie 2000, cerere Nr. 22947-48/93

Ali și Ayşe Duran contra Turciei, hotărâre din 8 aprilie 2008, cerere Nr. 42942/02

Allenet de Ribemont contra Franței, hotărâre din 10 februarie 1995, cerere Nr. 15175/89

Altun contra Turciei, hotărâre din 1 iunie 2004, cerere Nr. 24561/94

Amuur contra Franței, hotărâre din 25 iunie 1996, cerere Nr. 19776/92

Assenov contra Bulgariei, hotărâre din 28 octombrie 1998, cerere Nr. 24760/94

Ayder și alții contra Turciei, hotărâre din 8 ianuarie 2004, cerere Nr. 23656/94

Barabanshchikov contra Rusiei, hotărâre din 8 ianuarie 2009, cerere Nr. 36220/02

Batı și alții contra Turciei, hotărâre din 3 iunie 2004, cererile Nr. 33097/96 și Nr. 57834/00

Bekos și Koutropoulos contra Greciei, hotărâre din 13 decembrie 2005, cerere Nr. 15250/02

Boicenco contra Moldovei, hotărâre din 11 iulie 2006, cerere Nr. 41088/05

Chahal contra Regatului Unit, hotărâre din 15 noiembrie 1996, cerere Nr. 22414/93

Chitayev și Chitayev contra Rusiei, hotărâre din 18 ianuarie 2007, cerere Nr. 59334/00

Raportul CPT privind vizita în Albania, desfășurată în perioada 13 iulie - 18 iulie 2003, CPT / Inf (2006) 22

Raportul CPT privind vizita în Albania, desfășurată în perioada 23 mai și 3 iunie 2005, CPT / Inf (2006) 24

Raportul CPT privind vizita în Azerbaidjan, desfășurată în perioada 24 noiembrie la 6 decembrie 2002, CPT / Inf (2004) 36

Raportul CPT privind vizita în Franța, desfășurată în perioada 14 mai - 26 mai 2000, CPT / Inf (2001) 10

Raportul CPT privind vizita în Georgia, desfășurată în perioada 6 mai - 18 mai 2001, CPT / Inf (2002) 14

Raportul CPT privind vizita în Lituania, desfășurată în perioada 17 februarie - 24 februarie 2004, CPT / Inf (2006) 9

Doorson contra Olandei, hotărâre din 26 martie 1996, cerere Nr. 20524/92

E contra Norvegiei, hotărâre din 29 august 1990, cerere Nr. 11701/85

Eckle contra Germaniei, hotărâre din 15 iulie 1988, cerere Nr. 8130/78

Enukidze și Girgvliani contra Georgiei, hotărâre din 26 aprilie 2011, cerere Nr. 25091/07

Gäfgen contra Germaniei, hotărâre din 30 iunie 2008, cerere Nr. 22978/05

Gafgen contra Germaniei, hotărâre din 1 iunie 2010, cerere Nr. 22978/05

Goginashvili contra Georgiei, hotărâre din 4 octombrie 2011, cerere Nr. 47729/08

Garibashvili contra Georgiei, hotărâre din 29 iulie 2008, cerere Nr. 11830/03

Gusinskiy contra Franței, hotărâre din 19 mai 2004, cerere Nr. 70276/01

Liniile directe ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind eradicarea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului, adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 30 martie 2011, la cea de-a 1110-a reuniune a viceministrilor

Hadjianastassiou contra Greciei, hotărâre din 16 decembrie 1992, cerere Nr. 12945/87

97 de membri ai Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și 4 alții contra Georgiei, hotărâre din 3 mai 2007, cerere Nr. 71156/01

Öcalan contra Turciei (GC), hotărâre din 12 mai 2005, cerere Nr. 46221/99

Ognyanova și Choban contra Bulgariei, hotărâre din 23 februarie 2006, cerere Nr. 46317/99

Okkali contra Turciei, hotărâre din 16 octombrie 2006, cerere Nr. 52067/99

Oneryildiz contra Turciei, hotărâre din 24 noiembrie 2004, cerere nr. 48939/99

Peers contra Greciei, hotărâre din 19 aprilie 2001, cerere nr. 28524/95

Philips contra Regatului Unit, hotărâre din 5 septembrie 2001, cerere nr. 41087/98

Pishchalnikov contra Rusiei, hotărâre din 24 septembrie 2009, cerere nr. 7025/04

Punzelt contra Republicii Cehe, hotărâre din 25 aprilie 2000, cerere Nr. 31315/96

Paduret contra Moldovei, hotărâre din 5 ianuarie 2010, cerere Nr. 33134/03

Pavlenko contra Rusiei, hotărâre din 1 aprilie 2010, cerere Nr. 42371/02

Petukhov contra Ucrainei, hotărâre din 21 octombrie 2010, cerere Nr. 43374/02

Ramishvili și Kokhraidze contra Georgiei, hotărâre din 17 ianuarie 2009, cerere Nr. 1704/06

Rehbock contra Sloveniei, hotărâre din 28 noiembrie 2000, cerere Nr. 29462/95

Riera Blume și alții contra Spaniei, hotărâre din 9 martie 1999, cerere Nr. 37680/97

Rowe și Davis contra Regatului Unit, hotărâre din 16 februarie 2000, cerere Nr. 38901/95

Salman contra Turciei, hotărâre din 27 iunie 2000, cerere Nr. 21986/93

Sarban contra Moldova, hotărâre din 4 octombrie 2005, cerere Nr. 3456/05

Saunders contra Regatului Unit, hotărâre din 17 decembrie 1996, cerere Nr. 19187/91

Sekanina contra Austriei, hotărâre din 25 august 1993, cerere Nr. 13126/87

Selmouni contra Franței, hotărâre din 28 iulie 1999, cerere Nr. 25803/94

Slimani contra Franței, hotărâre din 24 iulie 2004, cerere Nr. 57671/00

Shamayev și alții contra Georgiei și Rusiei, hotărâre din 12 aprilie 2005, cerere Nr. 1704/06

Taraburca contra Moldovei, hotărâre din 6 decembrie 2011, cerere Nr. 18919/10

Teixeira de Castro contra Portugaliei, hotărâre din 9 iunie 1998, cerere Nr. 25829/94

Telfner contra Austriei, hotărâre din 20 martie 2001, cerere Nr. 33501/96

Tomasi contra Franței, hotărâre din 27 august 1992, cerere Nr. 12850/87

Toteva contra Bulgariei, hotărâre din 19 mai 2004, cerere Nr. 42027/98

Trzaska contra Poloniei, hotărâre din 11 iulie 2000, cerere Nr. 25792/94

Valasinas contra Lituaniei, hotărâre din 21 iulie 2001, cerere Nr. 44558/98

Valeriu și Nicolae Roșca contra Moldovei, hotărâre din 20 octombrie 2009, cerere Nr. 41704/02

Weiser contra Austriei, hotărâre din 22 februarie 2002, cerere Nr. 2293/03

Yaman contra Turciei, hotărâre din 2 noiembrie 2004, cerere Nr. 32446/96

Yüksel contra Turciei, hotărâre din 20 iulie 2004, cerere Nr. 40154/98

Zelilof contra Greciei, hotărâre din 24 mai 2004, cerere Nr. 17060/03

Această publicație, elaborată de Direcția implementarea drepturilor omului la nivel național al Directoratului general drepturile omului și supremația legii, prezintă întrebări și răspunsuri cheie cu privire la drepturile deținuților. Cunoașterea subiectului dat va ajuta atât deținuții, angajații poliției, cât și juriștii și publicul în general să înțeleagă mai bine interzicerea reținerii și drepturile fundamentale ale omului care se aplică în contextul activităților organelor de drept.

www.coe.int/nationalimplementation

Premis 124817

RON

www.coe.int

Consiliul Europei este principala organizație în promovarea drepturilor omului de pe continentul european. Acesta cuprinde 47 de state membre, dintre care 28 sunt membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

MINISTRY OF FOREIGN
AFFAIRS OF DENMARK

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE